

Imagine din expoziție

CORRESPONDENȚĂ DIN OLANDA

MONICA SĂVULESCU-VOUDOURIS

CEL DE-AL PATRULEA PERETE

O asociație de artiști, cu acest nume. Și-o expoziție internațională, cu titlul: «Fotografia, ca teatru». Deci lumea din afara cutiei magice. Lumea care începe dincolo de convenția teatrală și nu se mai termină nicăieri și niciodată. Lumea pe care teatrul o transcrie în convenție și-o prezintă între cei trei pereți ai scenei, încărcată de-o valoare simbolică, dar care nu e decât un cod al celei necuprinse, aflată în deschizătura celui de-al patrulea perete, imaginar.

Organizatorii expoziției și-au îndreptat lentila aparatului de fotografiat nu spre scenă, ci spre autenticul din care scena își trage seva. Au lărgit cu alte cuvinte scena și teatrul nelimitat. Au repetat, ceea ce Peter Brook scria odată, că, atâta vreme cât un om îl privește pe alt om, primul e spectator și celălalt, cel ce se expune, actor, deci se întâmplă un act teatral. Expoziția are ca material nesfârșitul pe care anularea celui de-al patrulea perete al cutiei magice îl deschide în fața privirii artistului.

Inițiatorul ei este un amsterdamez mărunț și între două vârste, cunoscut în cercurile artistice pentru marea disponibilitate cu care natura înzestrează firile generoase. Il cheamă Leo Divendal. Este scriitor și fotograf. În cuvântul rostit la deschiderea expoziției din Catedrala Nieuwekerk spune, departe de orice convenționalism, că lui un asemenea demers nu i se pare decât

un lucru normal și ca atare nici reușita lui nu l-a luat prin surprindere. Președintele asociației care tutează expoziția ne aduce însă la cunoștință că Leo Divendal a lucrat pentru întocmirea ei timp de 14 ani. Iar cei 9 frați ai familiei Divendal, care stau și ei smeriți și plini de respect împreună cu nevestele și cu copiii pe lângă pereți în sala vernisajului tixită de lume, ne mărturisesc nouă, cunoștințelor, că-n acești 14 ani, în nouă familii s-a strâns curea, s-a pus ban lângă ban pentru ajutarea lui Leo, i s-a dus grija cât a umblat de colo, colo prin lume cu aparatul de gît și s-au ținut respirațiile de emoție pînă cînd l-am văzut în sfîrșit cu ideea făptuită și afirmată pe pereți, în centrul Amsterdamului. Pe lângă batalionul de sacrificii Divendal, pe lângă asociația amsterdameză de contribuabili, care a avut încredere într-o himeră, mai figurează o mulțime de sponsori olandezi care au stat alături de acest fantast. Și mai sînt, în primul rînd, cei 44 de scriitori, din toate colțurile lumii, care au scris pentru Divendal. Și cei 44 de fotografi de pe toate meridianele, care au fotografiat pentru el. Și mai sîntem noi, traducătorii din 44 de limbi, care am tradus ce-au scris unii și ce-au titrat alții. Și mai e o editură, editura «Fragment» din Amsterdam, care a scos nu un catalog, un album, ci o carte internațională de cultură, scrisă de scriitori celebri și ilustrată de fotografi celebri, carte care ar putea sta sub semnul versului shakespearian: «lumea e un teatru». Cum a procedat, de fapt, Divendal?

Din această lume-teatru, el a încadrat o imagine, a privit-o prin lentila aparatului de fotografiat și a trimis-o apoi unui scriitor, spre interpretare. Despre acest fragment de lume fixat pe celuloid scriitorul și-a scris eseul. A glosat deci asupra a ceea ce viața i-a oferit, autentic, ochiului din spatele lentilei. Care, la rîndul lui, alegîndu-și cadrul, făcuse o primă selecție. Ce-a ieșit din acest dublu apel la inteligență și sensibilitate?

În primul rînd, o mare înflînire de spirite. Pe aceeași «scenă» și-au vorbit scriitorii John Taylor din Anglia și Vernon A. February din Africa de Sud, Mircea Dinescu din București, cu Duoduo, chinezul, care după Zilele din TIENANMEN rătăcește prin lume. Tot pe această «scenă» și-au vorbit marii fotografi ai celor cinci continente. Rezultatele acestor «înțelegeri» au fost expuse în Catedrala Nieuwekerk și au fost publicate într-o carte, «Fotografia ca teatru».

Ideea a preluat-o Divendal de la Roland Barthes, care, în «La Chambre Claire», scrie că fotografia se apropie de creație nu pe calea artelor picturale, ci pe calea teatrului. Fiecare fotograf, conștient sau nu, este regizorul unui anumit cadru scenic, oferit de realitate. Fotografia nu este deci o depozitară a unei realități muzeale. Ea este creație și din acest moment, producătoare a stării de extaz. Ceea ce remarcă Brecht că se întâmplă între scenă și public, se poate întâmpla între imaginea fotografică și privitorul ei.

Expoziția este organizată pe patru mari teme: «Poză» (eu aș traduce mai degrabă «atitudine socială»), «Spațiu și timp», «Poveste» (decă «Story») și «Iluzie». În cadrul acestor mari teme, creatorii plasează toate dramele lumii, văzute și nevăzute: personalități exercitîndu-și funcția sau victime ale deposedării de recunoașterea socială, copii din locuri îndepărtate (în spațiu) de zone civilizate și tineri morți (înaintea de timp), peisaje cotidiene bîntuite de toate vicisitudinile vieții moderne, povești pline de detalii și nuanțe despre vieți ajunse în pragul apusului, sărăcime visînd cu ochii deschiși și creîndu-și fetișuri, magicieni cu chip anonim și paiețe dîndu-se drept magicieni.

Efectul unei asemenea expoziții asupra privitorului este miraculos. Dintr-o dată îți conștientizezi existența, devii fericit că ți se oferă realitatea într-o varietate atît de desăvîrșită, că ți se dă prilejul de-a participa la atîta bogăție de gîndire și de simțire. Care, de fapt, e lumea însăși. E teatrul însuși.

Amsterdam, iunie 1991